

Zeitschrift: Werk, Bauen + Wohnen
Herausgeber: Bund Schweizer Architekten
Band: 88 (2001)
Heft: 9: Zagreb, Agram

Werbung

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 17.03.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

blokavskom karou zagrebačke jezgre detalji se odnose na envelopu -uličnu frontu i uglove bloka, odnosno na gradsko-javno osvajanje njegove unutrašnjosti.

Dok na uličnoj strani nove građevine uglavnom disciplinirano prate postojeće gabarite, na uglovima pojavljuju se dva dijametralno suprotna pristupa. Jedan je oslobađanje ugla u ortogonalnoj gradskoj mreži i formiranje niša na raskrižjima. Odmicanje novog korpusa od ulične fronte daje slobodu arhitektonske interpretacije a urbanistički u anonimnom rasteru ulica stvara točke prepoznavanja i prostorne artikulacije. Drugi je pristup naglašavanje ugla vertikalom, prihvatljivije proporcije s istim urbanističkim rezultatom.

Pročelja su ipak, više ili manje, dekorativni okviri javnog gradskog prostora – ulica i trgova. Dok se za izgradnju pojedinih objekata nalaze investitori ponukani vrijednošću i atraktivnošću lokacija, javni gradski prostor ostaje izvan težišta interesa.

Tek vanjski povod – «Univerzijada 1987» koja se održava u Zagrebu inicira djelomično «pospremanje» grada. Nakon više od 50 godina, renoviranje i usaglašavanje s potrebama prvi je temeljit zahtav preoblikovanja glavnog gradskog trga i njegovog užeg okruženja. Značajni inženjerski, prometni i prostorni zahvati temeljno mijenjaju sliku gradskog centra. Refleksi tog zahvata na arhitektonski okvir gradskih pročelja sežu u dubinu od cca 4 cm kolika je debljina fasadne žbuke. Unutarnja struktura ostaje uglavnom nepromi-

jenjena a zadiranje u unutarnost blokova, njihovo preoblikovanje i dovođenje u funkciju gradskog prostora iznimka je koja potvrđuje pravilo da je prostorno i sadržajno značajan gradski potencijal još uvijek izvan težišta interesa te financijskih mogućnosti.

Proširenje grada

Urbanizacija prostora koji se direktno nastavljaju na gradsku jezgru, a od nje su odvojeni željezničkom prugom, planerski zacrtani koncem 19. i početkom 20. stoljeća, potvrđeni javnim i međunarodnim natjecajima između 2 svjetska rata, regulacionim planom Zagreba 1949. graditeljski započinje koncem 40-ih današnjom Vukovarskom, ambicioznim potezom koji imena mijenja periodički prema političkom vjetrokazu, ali s konstantom dihotomije između namjere da se nova gradska longitudinala izgradi kao izraz snage i volje novog režima i arhitektonskog okvira koji je uobličuje. Pravocrtna perspektiva bez logičnih ishodišta ne započinje niti završava izraženim točkama urbane morfologije nego raskrižjima gradskih prometnica. Istovremeno, značajan profil ulice uokviren je arhitektonskim solidima, individualnim građevinama oblikovanim na CIAM-ovskim pretpostavkama, sasvim u duhu svog vremena i na najboljim tradicijama hrvatske Moderne i pod utjecajem tadašnjih europskih kretanja.

Grad kao da se prestrašio svoje hrabrosti izražene u gesti formiranja ulice novog mjerila. Naknadnim dogradnjama njen profil se sužava,

jasnoća misli jednostavnost i dosljedna interpretacija arhitektonskog okvira nestaju a u svoje vrijeme snažni arhitektonski akcenti gube se u «humanizaciji» prostora. Širenje grada prema istoku i zapadu nastavlja se povijesno zacrtanim i novo formiranim prometnim i prostornim tokovima.

U naporu usmjerenom prema zaokruživanju grada, prelaska preko Save, njegovi prirodni longitudinalni tokovi popunjavaju se i rastu prema vlastitim zakonitostima. Lišeni pažljivog urbanističkog planiranja i arhitektonske podrške, ovi prostori, unatoč povremenim i pojedinačnim naporima razvijaju se više-manje stihijski.

Diskontinuitet rasta

Novi Zagreb nastao od početka 60-ih do konca 80-ih kada je dobio današnje konture, razvija se kao potpuno novi grad. Njegovu čvornu točku i središnji dio uz glavnu gradsku os čini Zagrebački velesajam preseljen na novu lokaciju 1956. godine. Velesajam, nastao u svega 2-3 godine, postaje grad u gradu s tipično sajamskom organizacijom ortogonalnih koridora i nizom paviljona, nekih antologijskih u hrvatskoj arhitekturi. Obodna pročelja Velesajma prema gradu oblikuju se postupno sredinom 80-ih ali proces je povezan sa oblikovanjem središnjeg gradskog poteza u smjeru sjever-jug. Masovna stambena izgradnja od sredine 60-ih do početka 80-ih posljedica je planerske namjere, ali i rezultat načina raspolaganja zemljištem i investiranja u kome se sav novac namijenjen

Ein Loch ist ein Loch ist absolute

Es ist nicht einfach ein Loch im Alu-Reflektor, sondern ein konisch tiefgezogener Lichtdurchlass mit der Wirkung eines Mini-Downlighters. Hunderte dieser Downlighter sorgen bei **MDT (Micro Downlight Technology)** für eine rundum **blendfreie Lichtsituation**, das heisst für die als ideal angesehene **Direkt-/ Indirektbeleuchtung**. Das Regent-Patent MDT setzt revolutionäre Massstäbe und ist weltweit einzigartig. Mit **Level** bietet Regent das erste und derzeit einzige Leuchtsystem auf MDT-Basis an. Von Level gibt es **Pendel-, Wand- und Stehleuchten** mit einer Vielzahl flexibler Montagemöglichkeiten. Weitere Fachinformationen zu MDT und Level erhalten Sie unter www.regent.ch, info.bs@regent.ch oder telefonisch unter **061/335 5111**.

Regent Beleuchtungskörper AG · Dornacherstrasse 390 · Postfach 246 · CH-4018 Basel

stambenoj izgradnji slijeva u jedinstven fond, a potom planski usmjerava.

Urbanistička matrica Novog Zagreba, grada sa 150.000 stanovnika, gotovo je totalna projekcija CIAMovskih principa. Ortogonalno raster prometnica oblikuje kasete ispunjene horizontalama i vertikalama volumena, disponiranih prostorno više-manje proizvoljno ali s konstantom primjene principa higijensko-tehničke profilakse kao primarnog kriterija.

Prigovor nedovršenosti grada neboriv je. Prostori rezervirani za neizgrađene prateće sadržaje ostali su uglavnom bijele mrlje. Novi grad ne može nastati preko noći. Njegovo zaozračivanje, uključivanje svih funkcija (kad već nije nastao prirodnom rastom) ritam je procesa koji je u toku, posebno nakon odluke da su dosegnute granice ujedno i definitivne. Naravno, onoliko koliko definitivne mogu biti odluke donesene danas u ime sutrašnjeg dana. Ipak, najveći nedostatak instant grada nije manjak trgovina, restoranta ili kina nego u prvom redu manjak rada. Kad se pojavi rad, prirodno slijedit će sve što uz njega ide. Kako se radi o gradskom području naseljenom uglavnom srednje i visoko obrazovanim stanovništvom, elektronska tehnologija nudi jedno od mogućih rješenja.

Grad i priroda

Kontaktna zona grada i Medvednice, nekad rezidencijalno područje najvišeg standarda pomalo izmiče planerskoj i urbanističkoj kontroli. Nekadašnji zaseoci spajaju se u nepreglednu tepih-izgradnju. Za sada, ostaje

nam samo optimizam da će se nekontroliranom ludilu stati na kraj, ali optimizam bez pokrića. Apsurdno je da mrtvi i bolesni štite žive i zdrave od vlastite nepromišljenosti i pretjeranog apetita. Groblja Mirogoj i Šestine smještene na najljepšim hrptima, spomen park Dotrščina, obilježje masovnog stratišta iz II svjetskog rata, značajan pokojnik ovih meridijana Tito sa svojom nekadašnjom rezidencijom smješten na jednom od najljepših obronaka, te zagrebačke bolnice na obroncima posljednja su brana nesmiljenom raubovanju prostora.

Dok sa sjevera merkantilni apetiti prijete obezvređivanjem prostora, u nekad močvarnom priobalju Save, isti merkantilizam stvorio je zagrebačko čudo - jezero Jarun, rekreaciono područje uz koje autohtona vegetacija rijeke dolazi gotovo do gradskog centra. 30 godišnjom eksploatacijom šljunka za građevinske potrebe uz odgovarajuće urbanističko usmjeravanje stvoren je jedan od najznačajnijih i najfrekventnijih gradskih prostora.

Rijeka Sava na zagrebačkom području mijenja karakter prelazeći iz bujičnog planinskog u mirni nizinski vodotok. Danas ona, vodoprivredno-tehnički regulirana, uključujući priobalni pojas, predstavlja značajan prostorni potencijal. Neodlučnost grada da se uhvati u koštac s problemom Save nije slučajna. Ipak, predugo oklijevanje može razvojem situacije i dnevnih potreba, postupnim nagrizanjem danas cjelovitog prostora dovesti u pitanje otvorenu mogućnost.

U svemu, bogati povijesni tokovi, mirna i sređena donjogradska struktura, potencijalno značajan prostor Savskog priobalja, generalno zacrtani tokovi razvoja uz definiranje granice grada, bogato prirodno okruženje predstavljaju, urbanističke i arhitektonske točke oslonca. Pitanje Zagreba nije zacrtavanje velikih perspektiva nego očuvanje postojećih vrijednosti i njihovo usuglašavanje s novim potrebama i zahtjevima te intenzivno urbanističko i arhitektonsko dopunjavanje u skladu sa zahtjevima vremena i očekivanim gospodarskim rastom.

B l e n d f r e i h e i t .

 REGENT
L i g h t i n g